

PIOTR OLSZANOWSKI, BYDGOSZCZ

**OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA
MARYJA W DZIEJACH NARODU POLSKIEGO I EUROPY**

NIEPOKALANÓW, 12 PAŹDZIERNIKA 2018

W dniu 12 października 2018 r. w Niepokalanowie odbyła się konferencja ogólnopolska zatytułowana *Maryja w dziejach narodu polskiego i Europy*. Naukowe spotkanie, poprzedzone inauguracją nowego roku akademickiego w Centrum Studiów Mariologicznych UKSW, zorganizowane zostało przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Katedrę Mariologii, Centrum Studiów Mariologicznych UKSW „Kolbianum” w Niepokalanowie, Katedrę Teologii Dogmatycznej Pozytywnej, Klasztor Ojców Franciszkanów w Niepokalanowie oraz Stowarzyszenie „Rycerstwo Niepokalaniej” w Polsce. Patronat medialny nad wydarzeniem objęło Radio Niepokalanów i Wydawnictwo Ojców Franciszkanów w Niepokalanowie. W skład rady naukowej konferencji weszli: prof. zw. dr hab. Karol Klauza (KUL, Wydział Nauk Społecznych), o. prof. dr hab. Celestyn Napiórkowski OFMConv, ks. prof. UKSW dr hab. Grzegorz Bachanek (UKSW Instytut Teologii Systematycznej, Katedra Mariologii) oraz o. dr hab. Ignacy Kosmana OFMConv. Uczestnicy obrad skorzystali z gościnności Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych w Niepokalanowie, a miejscem zgłębiania myśli i wiedzy mariologicznej stała się aula św. Bonawentury.

Konferencję zainicjowała uroczysta msza święta, transmitowana przez Radio Niepokalanów. Eucharystii przewodniczył rektor UKSW, ks. prof. dr hab. Stanisław D z i e k o ś k i, natomiast homilię wygłosił o. Wiesław P y z i o OFMConv, prowincjał Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych w Warszawie, który podkreślił znaczenie obecności Maryi w dziejach narodu polskiego i Europy, obecności ukrytej, nie zawsze widzialnej, namacalnej, ale pełnej wiary w to, że Ona rzeczywiście jest.

Po zakończonej modlitwie i krótkiej przerwie uczestnicy przenieśli się do auli św. Bonawentury, gdzie zabrzmiało dostojne i pełne wzniosłości *Gaudeamus igitur*, wieszczące inaugurację roku akademickiego 2018/2019 Instytutu „Kolbianum”. Warto zaznaczyć, że Wydział Teologiczny UKSW

to jedyny w Polsce ośrodek, który kształci i nadaje stopnie naukowe w zakresie mariologii, a zajęcia dydaktyczne jednostki wydziałowej Centrum Studiów Mariologicznych „Kolbianum”, odbywające się na terenie Klasztoru Ojców Franciszkanów w Niepokalanowie, to wprost wymarzone miejsce na pogłębianie wiedzy mariologicznej. Ostatnie solenne dźwięki hymnu studenckiego były jednocześnie znakiem do rozpoczęcia ogólnopolskiej konferencji, a uczestnicy mogli od tej pory rozkoszować się atmosferą naukowej debaty.

Konferencja podzielona została na cztery sesje, zatytułowane kolejno: *Droga prawdy (Edukacji i pracy)*, *Droga doświadczenia (Walki, krzyża i cierpienia)*, *Droga piękna (Kultury)* oraz *Droga miłości (Modlitwy, służby Ewangelii i pobożności ludowej)*. Tematyka, sformułowana w kluczu czterech dróg, na których Maryja jest obecna i poznawana przez ludzi, stanowiła nawiązanie do rozróżnienia, jakiego dokonał papież Benedykta XVI w 2012 r., kiedy to, przemawiając w Castel Gandolfo do uczestników Międzynarodowego Kongresu Mariologiczno-Maryjnego, wspominał o drodze prawdy (*via veritatis*), drodze piękna (*via pulchritudinis*) i drodze miłości (*via amoris*). Czwarta droga, czyli droga doświadczenia, zaczerpnięta została z dokumentu *Matka Pana* Papieskiej Akademii Maryjnej.

Otwarcia akademickiego posiedzenia oraz wprowadzenia w tematykę dokonał dziekan Wydziału Teologicznego UKSW, ks. prof. dr hab. Piotr Tomasiak, który w swoim wystąpieniu podkreślił, że konferencja wpisuje się w podejmowaną na Wydziale Teologicznym UKSW refleksję naukową, historyczną i teologiczną, która dotyczy setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Wskazując na cel konferencji, zaznaczył, że chodzi o podkreślenie roli Najświętszej Maryi Panny i Jej kultu w zachowaniu tożsamości narodowej Polski i Europy, w szczególności sposób ujmując rolę kultu maryjnego w utrzymywaniu jedności Polaków pod zaborami oraz w walce o odzyskanie wolności. Dziękując wszystkim organizatorom za ich trud poświęcony w przygotowanie konferencji, ksiądz dziekan wyraził jednocześnie przekonanie, że podjęta tematyka będzie nie tylko odwołaniem do przeszłości, ale także pełnym nadziei spojrzeniem w przyszłość, której strzeże Królowa Polski.

Jako kolejny głos zabrał ks. prof. dr hab. Janusz Królikowski, kierownik Katedry Teologii Dogmatycznej Wydziału Teologicznego UPJPII. W referacie zatytułowanym *Maryja obecna w dziejach Kościoła i narodów. Specyfika i znaczenie*, skupił się na podkreśleniu obecności Maryi, ujmując poruszaną kwestię od strony antropologicznej, co – jak

podkreślił – upoważnia do tego, aby mówić o Maryi obecnej w życiu każdego człowieka, wspólnot, narodów i ludów, pokoleń i epok ludzkiej historii (por. RM 52). Uniwersalna obecność Matki Bożej stanowi szczególne wyzwanie teologiczne, do którego należy podejść nie tylko teologicznie, ale także z punktu widzenia historycznego i osobowego. Odwołując się do papieża Jana Pawła II, mówca zwrócił uwagę na naturę wielorakiej obecności Maryi w życiu Kościoła. Ten ważny temat mariologiczny pozostaje aktualny także dzisiaj i domaga się pogłębionej refleksji.

Ostatnim wystąpieniem w ramach sesji I konferencji, oscylującej wokół drogi prawdy, był wykład o. dr. Ireneusza K l i m c z y k a OFMConv, wicedyrektora Instytutu Maryjno-Kolbiańskiego „Kolbianum” w Niepokalanowie, zatytułowany *Wybitni teologowie i czciciele Maryi – twórcami i wychowawcami chrześcijańskiej Europy i Polski na przestrzeni wieków*. Mierząc się z bardzo obszerną tematyką, franciszkanin przybliżył kilka sylwetek polskich i europejskich świętych zakochanych w Bogu i Maryi, którzy przez świadectwo życia ukazali innym doniosłą rolę i znaczenie kultu Matki Bożej w codzienności. Wśród omawianych postaci znaleźli się: św. Benedykt z Nursji, święci Cyryl i Metody, św. Bernard z Clairvaux, św. Brygida Szwedzka, św. Wojciech, św. Jacek Odrowąż, św. Kazimierz Jagiellończyk, bł. Władysław z Gielniowa, św. Stanisław Kostka, św. Maksymilian Maria Kolbe, sługa Boży kard. Stefan Wyszyński oraz św. Jan Paweł II. W gronie omawianych czcicieli Maryi znaleźli się także ojcowie zintegrowanej Europy: Robert Schuman, Konrad Adenauer i Alcide De Gasperi. W podsumowaniu przemawiający – przywołując słowa papieża Pawła VI – podkreślił, że Maryja, zawsze otwarta na głos Boga, jest „Dziewicą słuchającą” (MC 17), która uczy współczesnych mieszkańców całego świata, jak należy słuchać Boga i wypełniać Jego wolę w życiu.

Sesję II konferencji zatytułowaną *Droga doświadczenia (Walki, krzyża i cierpienia)*, otworzył o. prof. dr hab. Bogusław K o c h a n i e w i c z OP z Wydziału Teologicznego UAM, prezentując wykład pt. *Znaczenie kultu maryjnego dla obrony tożsamości chrześcijańskiej Polski*. W swoim referacie prelegent podkreślił znaczenie i doniosłą rolę pieśni *Bogurodzica*, czyli najstarszej polskiej pieśni religijnej i jednocześnie najstarszego polskiego tekstu poetyckiego zachowanego wraz z melodią. Pieśń *Bogurodzica*, jak wskazywał mówca, była obecna w pobożności maryjnej Polaków na przestrzeni wieków jako istotny element wpływający na kształtowanie się tożsamości narodowej, towarzysząc ważnym wydarzeniom wagi państwowej, szczególnie w odniesieniu do koronacji. Niezwykle cenny zabytek

pobożności maryjnej został przedstawiony z perspektywy historycznej, filologicznej, muzykologicznej oraz teologicznej.

Kolejnym mówcą był przewodniczący Polskiego Towarzystwa Mariologicznego, ks. prof. dr hab. Marek Chmielowski, który przedstawił wykład zatytułowany *Maryjność wybranych polskich świętych i mężów stanu – świadectwem i drogowskazem dla obecnego pokolenia Polaków*. Po nakreśleniu sylwetek dwóch wielkich polskich mężów stanu, kard. Stefana Wyszyńskiego oraz św. Jana Pawła II, referent skupił się na przedstawieniu trzech świętych postaci, dających świadectwo wielkiej pobożności maryjnej: św. Stanisława Papczyńskiego, bł. Marceliny Darowskiej oraz św. Faustyny Kowalskiej. Prelegent zwrócił także uwagę na to, że każdy, kto bliżej poznaje historię Polski, bez trudu dostrzega towarzyszący jej wątek maryjny, który jak złota nić przewija się przez każdą epokę i obecny jest niemal w każdym środowisku. Daje to uzasadnienie do mówienia o polskiej drodze maryjnej, która prowadzi przez historię narodu polskiego, począwszy od chrztu Mieszka, aż po najnowsze czasy św. Jana Pawła II. Mówiąc o polskiej drodze i pobożności maryjnej, należy pamiętać, że tworzyli ją ludzie odznaczający się wrażliwością duchową na obecność i rolę Maryi w historii zbawienia, w dziejach narodu polskiego, jak i w życiu osobistym. Podsumowując, prelegent zaznaczył, że polską duchowość wciąż powinna charakteryzować maryjność, którą żyli oraz przeżywali wspomniani w wystąpieniu wybrani święci i mężowie stanu.

Trzecią sesję konferencji zatytułowaną *Droga piękna (kultury)*, rozpoczął wykład *Wątki maryjne w literackim projekcie narodowej niepodległości na przełomie XIX i XX wieku*, który wygłosiła prof. UKSW dr hab. Dorota Kielak. Profesor podkreśliła, że obecność odwołań do Matki Boskiej w literaturze jest nie tylko przestrzenią estetycznej gry, ale także ewidentnym znakiem, symbolem i świadectwem duchowości pisarzy z przełomu XIX i XX w. Religijność polskich pisarzy przełomu XIX i XX w. określają, z jednej strony, idee modernizmu katolickiego, a z drugiej inspiracje płynące z kultury ludowej. W tym drugim przypadku najwyraźniej ujawnia się religijność maryjna, bowiem w religijności ludowej temat maryjny zawsze dominował. Prelegentka zwróciła uwagę na ważne wydarzenie w świecie literackim ostatniej dekady XIX w., jakim było wydanie w 1894 r. zbioru opowiadań Mariana Gawalewicza *Królowa Niebios*, który na progu nowej epoki zdawał się zapowiadać literacką fascynację ludowym kultem Maryi. W utworach Gawalewicza dominował zupełnie nowy wizerunek Matki

Bożej jako niewyróżniającej się spośród otaczających Ją ludzi, dzielącej z nimi troski i radości, wnoszącej w ich życiu także własne cierpienie i miłość.

Jako ostatni w tej sesji konferencji głos zabrał dr hab. Michał Sławiński z Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, prezentując wystąpienie pt. *Obecność Najświętszej Maryi Panny w polskich pieśniach patriotycznych oraz wątków patriotycznych w polskich pieśniach maryjnych*. Prelegent podkreślił, że wzrostowi pobożności maryjnej po Soborze w Efezie towarzyszyły pieśni gregoriańskie w języku łacińskim, a ponieważ pobożność ludowa i miłość do Matki Najświętszej były mocno zakorzenione w świadomości wiernych, to pieśni te bardzo szybko zaczęto tłumaczyć na języki narodowe. Choć w Polsce brak jest dokumentacji w postaci pieśni z początków chrześcijaństwa, to jednak w późniejszych wiekach nie było w stanie zahamować rozkwitu pobożności maryjnej w twórczości muzycznej. Jak zaznaczył mówca, bezpośredni wpływ na wielość polskich pieśni maryjnych miał fakt powstawania licznych sanktuariów maryjnych na ziemiach polskich oraz koronacje obrazów. Ponadto, w zależności od rodzaju klasyfikacji, wiele znanych pieśni maryjnych umieszczonych zostało w śpiewnikach, w zbiorach z repertuarem patriotycznym. To właśnie motyw patriotyczny stał się kluczem przedstawionego wykładu.

Ostatnia sesja konferencji nawiązywała do drogi miłości, której odpowiada droga modlitwy, służby Ewangelii i pobożności ludowej. Jako pierwszy w tym panelu dyskusyjnym przemówienie wygłosił ks. prof. dr hab. Marian Kowalczyk z Wydziału Teologicznego UKSW, podejmując temat *Specyfika polskich sanktuariów narodowych w świetle wybranych sanktuariów europejskich*. Podczas wykładu prelegent podkreślił znaczenie Jasnej Góry jako duchowej stolicy Polski oraz przypomniał, że ostatnim sanktuarium maryjnym, które zostało ustanowione przez Konferencję Episkopatu Polski, jest tzw. Polska Fatima, a więc Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej na Krzeptówkach w Zakopanem. Mówca dokonał dogłębnej charakterystyki obu polskich sanktuariów, umieszczając je w kontekście sanktuariów europejskich.

Kolejne wystąpienie to wykład *Maryjny aspekt wiary i patriotyzmu polskich kibiców piłkarskich*, który przedstawił ks. dr Jarosław Wasowicz SDB. W referacie zaprezentował 10-letnią działalność ewangelizacyjną wśród polskich kibiców, prowadzoną w ramach Patriotycznej Pielgrzymki Kibiców na Jasną Górę. Prelegent spojrział na ten wyjątkowy fenomen przejawu pobożności maryjnej oraz inne formy kultu maryjnego wśród

polskich fanów sportu pod kątem aspektu wiary i patriotyzmu polskich kibiców piłkarskich.

Częścią kończącą obrady ostatniej sesji ogólnopolskiej konferencji był panel doktorantów i studentów Instytutu „Kolbianum”, który skupił się na wokół tematu *Polskie doświadczenia maryjne a „Kościół diaspory” w Europie dzisiaj. Czy pobożność maryjna może być szansą na reewangelizację Europy?* Panel pozwolił na owocną wymianę myśli, poglądów oraz doświadczenia płynącego z różnych miejsc Polski, Europy i świata.

Podsumowania trwającej cały dzień konferencji dokonał o. dr Stanisław Piętko OFMConv, prezes Stowarzyszenia „Rycerstwo Niepokalanej”, który podkreślił, że naukowe spotkanie zaakcentowało fakt, że bez względu na okoliczności Maryja stoi wytrwale przy Jezusie i Jego Kościele, nie będąc milczącym świadkiem, ale osobą aktywnie udzielającą się na rzecz narodu, którego jest królową i pedagogiem. Ogólnopolska konferencja – jak zaznaczył mówca – wpisała się w 100-lecie obchodów rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, a zaproszeni z różnych ośrodków naukowych prelegenci na wielu płaszczyznach odpowiedzieli na zagadnienie sformułowane w tytule konferencji. Przedstawione przedłożenia nie tylko ukazały rolę Maryi na polskich drogach do wolności, ale także wskazały, jak dziś tej wolności bronić i o nią zabiegać.

Ogólnopolska konferencja zgromadziła liczne grono słuchaczy, którzy wsłuchując się podejmowaną problematykę, zgłębiali swoją wiedzę w tym zakresie. Świadczy to o potrzebie organizowania tego rodzaju konferencji, które stają się forum wymiany doświadczeń i wiedzy.

ks. Piotr OLSZANOWSKI